

ALFABETIZAREA CERCETĂRII DIGITALE UNIVERSITARE
- PRIORITATE MAJORĂ ÎN ACTIVITATEA BŞ USARB

LITERACY OF DIGITAL UNIVERSITY RESEARCH -
TOP PRIORITY IN THE ACTIVITY OF BŞ USARB

Olga DASCAL¹, Angela HĂBĂŞESCU²

Abstract: *The communication valorizes the resources and the scheme of the EIFL digital research literacy training program for librarians. At the same time, the role of the Scientific Library is highlighted in the literacy of digital university research and the support of researchers and students to obtain qualitative results in the study and research process.*

Keywords: *digital research literacy, EIFL, European initiatives, training programs, formal and non-formal training*

Adaptarea sistemelor de educare universitară și formare profesională la era digitală a devenit o temă de interes major pe agenda mondială, aspect reflectat în următoarele inițiative europene:

✓ *Comunicarea Comisiei Europene privind Agenda Europeană a Competențelor pentru competitivitate sustenabilă, echitate socială și reziliență* (01 iulie 2020);

✓ *Plan de acțiune pentru educația digitală, denumit „Resetarea educației și formării pentru era digitală (2021- 2027)”* (30 septembrie 2020);

✓ *Comunicarea privind Spațiul european al educației până în 2025* (30 septembrie 2020) [6, p. 5].

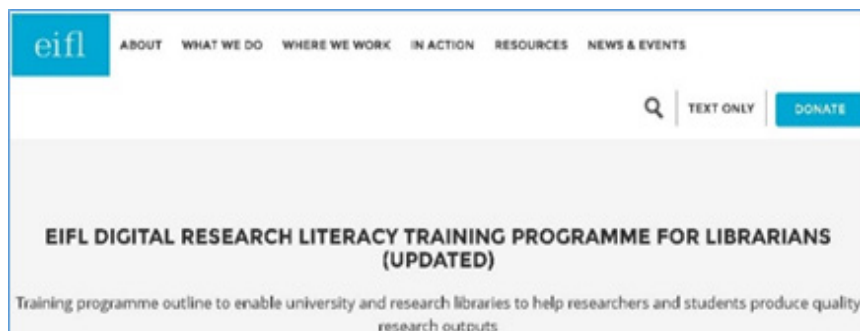
Toate acestea completează panorama acțiunilor subsecvente priorităților strategice planului de acțiune pentru educația digitală, întrucât vizează următoarele direcții de acțiune (comune): forma-

¹ dascäl.olga@gmail.com

² angelahabasescu@gmail.com

rea competențelor de bază (inclusiv cele digitale) și transversale, incluziune și egalitate de gen, tranziții ecologice și digitale, formarea cadrelor didactice, performanțe în învățământ superior, consolidarea cooperării internaționale în educație și formare prin deblocarea potențialului de cooperare din sectorul învățământului.

Pentru a permite bibliotecilor universitare să ajute cercetătorii și studenții să obțină rezultate calitative în studii și cercetări, EIFL a compilat schema programului de instruire profesională și a organizat 12 seminare web a Programului de formare în domeniul alfabetizării cercetării digitale, în care au oferit sfaturi practice, idei și sfaturi utile pentru bibliotecarii care desfășoară cursuri de instruire în domeniul cercetării digitale pentru studenți, cercetători și bibliotecari. Toate materialele educative utilizate în cadrul seminarelor (prezentări, video, tutoriale) în domeniul managementului datelor de cercetare, diseminării rezultatelor, măsurării impactului etc. sunt disponibile aici: <https://eifl.net/resources/eifl-digital-research-literacy-training-programme-librarians-updated>.

Unele subiecte abordate în aceste webinare: depozit instituțional, identitatea științifică a cercetătorului și ORCID, OA pentru creșterea impactului cercetării, servicii bibliometrice, gestionarea și partajarea datelor de cercetare, etc. sunt bine cunoscute și deja eficient utilizate în activitatea profesională a bibliotecarilor BȘ USARB.

Partenerii internaționali EIFL ne-au oferit o *Schiță a programului de formare profesională* <https://eifl.net/system/files/resourc->

[es/202108/digital_research_literacy_training_outline_revjuly2021.pdf](https://www.eifl.org/202108/digital_research_literacy_training_outline_revjuly2021.pdf), ce permite bibliotecarilor universitari să ajute cercetătorii și studenții să obțină rezultate de cercetare de înaltă calitate. Schița de formare este organizată în funcție de ciclul de cercetare: *descoperiți, gestionați datele de cercetare, publicați, diseminați și creșteți vizibilitatea și măsurați impactul*.

Fiecare secțiune oferă o prezentare generală a subiectului, ce ar trebui să acopere formatorul și ce ar trebui să câștige cursantul până la sfârșitul cursului. Fiecare subiect include resurse pentru facilitatori și cursanți, cu materialele utile pe care formatorii și cursanții le pot folosi pentru a-și îmbunătăți propriile cunoștințe sau pentru a le folosi în propria formare profesională.

Acest program a fost publicat pentru prima dată în noiembrie 2020. În anul curent s-au adăugat resurse noi la schema programului de formare, inclusiv înregistrări și diapozitive dintr-o serie de seminarii web, care oferă sfaturi practice, idei inovative și bune practici pentru bibliotecarii ce desfășoară cursuri de instruire în domeniul cercetării digitale pentru studenți și cercetători.

Alfabetizarea cercetării digitale cuprinde abilitățile, cunoștințele și înțelegerea, ce sunt strict necesare pentru a produce rezultate de cercetare de calitate într-un mediu digital. Bibliotecarii sunt persoanele care posedă competențe profesionale și de comunicare, venind în ajutorul utilizatorilor, ghidându-i în munca lor intelectuală și de cercetare.

O formă de instruire digitală a utilizatorilor BȘ USARB este cursul *Bazele Culturii Informației*, suport teoretic și practic pentru orientare în sistemele informaționale locale, naționale și internaționale.

nale, în fluxul produselor de informare moderne. În anul 2020, cursul Bazele Culturii Informației a suportat schimbări, a fost redus numărul de module, din 5 module cum se promovau anterior s-au promovat doar 4, orele au fost repartizate pe Facultăți USARB și nu conform grupelor Facultăților, bibliotecarii care promovau acest curs nu au mai fost angajați ca bibliotecari – asistenți universitari, ci numiți voluntari în promovarea acestui curs.

Astfel, au fost promovate în anul 2020 în total 28 ore de către 5 bibliotecari (16 ore pentru studenții cu frecvență, 12 ore pentru studenții cu frecvență redusă) prin intermediul aplicației Google Meet, ce permite întâlniri video online, cu participarea unui număr mare de persoane de la cele 4 facultăți USARB, care au inclus 49 grupe, fiind instruiți 871 studenți.

Orele au decurs după un orar prestabilit din timp de comun acord cu prodecanii și metodiștii de la studii cu frecvență redusă, fiind accesat pe pagina Web USARB <http://orar.usarb.md/>.

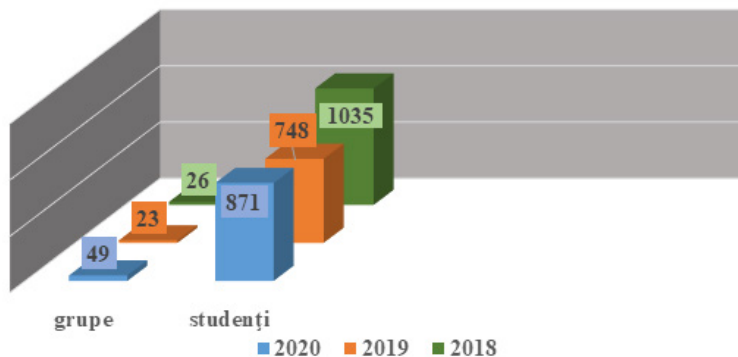

Figura 1. Evaluarea numărului utilizatorilor instruiți în cadrul Cursului *Bazele Culturii Informației* în perioada 2018-2020.

O altă activitate de formare a culturii informației în grup la care sunt invitați studenții de la toate trei cicluri universitare, coordonatori științifici este *Lunarul studenților de la ciclul I de instruire, masteranzilor și doctoranzilor*.

În cadrul Lunarului tineri cercetători se documentează asupra oportunităților oferite de Bibliotecă în cercetare și prezentare a rezultatelor științifice utilizate în scrierea tezelor. Pe parcursul activității sunt prezentate expoziții tematice, baze de date la domeniile de cercetare, normele-standard prevăzute pentru întocmirea referințelor bibliografice și citărilor la lucrări științifice.

În cadrul *Lunarului studenților de la ciclul I de instruire, masteranzilor și doctoranzilor* care s-a desfășurat în perioada 15 februarie -15 martie 2021 în incinta BȘ USARB au participat 15 grupe (8 grupe de studenți, ciclul I, 7 grupe, ciclul II) de tineri cercetători în număr de 118, care s-au documentat asupra oportunităților oferite de Bibliotecă în cercetare și prezentare a rezultatelor științifice utilizate în scrierea tezelor. Cu părere de rău buna desfășurare a lunarului este suprimată de Pandemia COVID-19 și deja doi ani instruirile se promovează online.

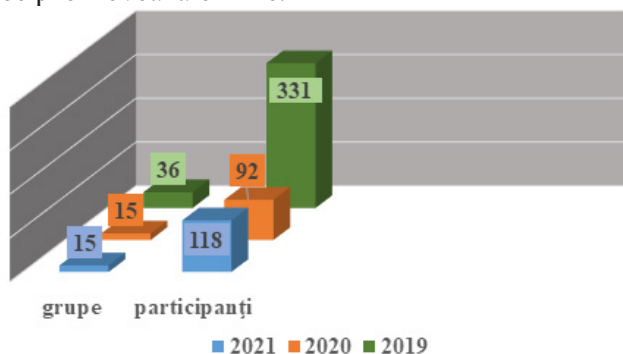

Figura 2. Evaluarea numărului utilizatorilor instruiți în cadrul *Lunarului studenților de la ciclul I de instruire, Masteranzilor și Doctoranzilor* în perioada 2019-2021

Informarea utilizatorilor în grup se realizează și în cadrul *Zilelor catedrelor*, asigurând calitatea procesului de instruire (formarea specialiștilor), a cercetărilor și preocupărilor științifice, a managementului universitar. La întruniri sunt prezentate bazele de date care pot fi accesate în Bibliotecă; Instrumente de regăsire a informației pentru studii și cercetări: motoare de căutare (portaluri, directoare,

rețele sociale, etc.); Managementul datelor de cercetare: OpenAIRE, Open Acces; Site-ul, blogul BȘ USARB, RI ORA USARB, Cataloge internaționale interactive din lume; Catalogul electronic LibUniv pe platforma ExLibris Primo (<http://primo.libuniv.md/>), etc.

Profesorii se informează despre serviciile tradiționale și cele electronice, oferite de Bibliotecă, sunt instruiți de bibliotecarii-formatori privind modalitățile de a pune în circulație informațională mondială rezultatele cercetării științifice ale universitarilor bălțeni, despre instrumente de evaluare a citărilor conform softu-lui Publish or Perish, care permite cercetătorilor să-și evidențieze rezultatele investigațiilor la un nivel ridicat, sporindu-se impactul în lumea științei. Tot în cadrul ședințelor de catedră se prezintă noi modalități de gestiune a referințelor bibliografice prin intermediul softurilor personale de adăugare, organizare și citare a referințelor: Mendeley, End Note, Zotero. Pentru consolidarea cunoștințelor despre prezentarea referințelor bibliografice este plasată informație suplimentară pe pagina web a Bibliotecii în rubrica *Cultura informației*. Promovarea Zilelor catedrei evidențiază în mod pregnant colaborarea dintre Bibliotecă și Facultate.

Alfabetizarea și dezvoltarea competențelor digitale ale profesorilor reprezintă o prioritate pentru sistemul educațional, miza căreia este transformarea și adaptarea acestuia la noile realități. Iar tehnologiile, aplicate inteligent de profesorii universitari, pot aduce schimbări și impact profund asupra rezultatelor învățării și asupra atitudinii studenților față de studii.

Biblioteca Științifică oferă o varietate de activități de instruire non-formală la solicitare pentru profesori, masteranzi, studenți, etc.:

- informarea utilizatorilor în grup, ce asigură calitatea procesului de formare a viitorilor specialiști, a cercetătorilor, cadrelor didactice, doctoranzilor, masteranzilor, licențiaților, formabililor în cadrul Centrului de Formare Profesională Continuă USARB;
- prezentări a bazelor de date la care BȘ USARB este abonată;

- instruirea în cercetarea calitativă a Catalogului electronic LibUniv pe platforma ExLibris Primo (<http://primo.libuniv.md/>);
- exploatarea Repozitoriului instituțional ORA USARB, Cataloagelor internaționale interactive, instrumentelor de regăsire a informației pentru studii și cercetări;
- evaluarea produsului științific al universitarilor bălțeni în circuitul științific mondial, măsurarea cantității și impactului publicațiilor, vizibilității cercetătorilor din USARB, analiza scientometrică a productivității științifice și a citării publicațiilor cu ajutorul motoarelor de căutare cu profiluri de autor (*Google Scholar*, *ORCID*), instrumentelor bibliometrice (softul *Publish or Perish*, *Instrumentul Bibliometric Național (IBN)*), bazelor de date scientometrice: *Scopus*, *Dimensions*, *eLIBRARY.RU*;
- crearea unui ID ORCID pentru autori-profesori.

Scopul procesului de alfabetizare digitală a tuturor categoriilor de utilizatori este și va fi asigurarea dezvoltării competențelor digitale, pentru a le oferi noi oportunități de dezvoltare profesională, precum și a asigura continuitatea procesului educațional în cazul necesității trecerii lui pe online.

Instruirea continuă și dezvoltarea competențelor digitale a studenților și cadrelor didactice rămâne, în continuare, una din prioritățile Bibliotecii Științifice, una din activitățile ei de bază.

Începând cu luna martie 2020, criza COVID-19 a determinat instituțiile de educație și formare să își închidă ușile și să treacă rapid la predarea la distanță / online. În câteva săptămâni, peisajul educațional din întreaga lume s-a schimbat fundamental. Profesorii, studenții, elevii și familiile lor s-au adaptat rapid și au continuat să învețe, dând dovadă de hotărâre și perseverență. Pandemia COVID-19 a determinat conștientizarea lacunelor și deficiențelor semnificative în ceea ce privește abilitățile digitale, conectivitatea și utilizarea tehnologiilor în educație.

În plus, conform celui mai recent Index al economiei și societății digitale, 42% dintre europeni nu au abilități digitale de bază,

iar piața muncii europene se confruntă cu un deficit semnificativ de experți în domeniul digital. Mai mult, criza COVID-19 a atras atenția atât asupra oportunităților și riscurilor vieții online, cât și a necesității unui mediu digital mai bun și mai sigur pentru toți [6, p. 5].

Dezvoltarea suportului informațional al comunității științifice din RM se bazează în mare parte pe pregătirea utilizatorilor/cercetătorilor și ale întregii comunități în sistemele informatice care servesc acestui suport. Acest proces se sprijină pe alfabetizarea digitală a reprezentanților comunității și constituie obiectivele majore ale strategiilor digitale ale bibliotecilor universitare pentru următoarele decenii.

Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecă Russo” din Bălți este Centru Biblioteconomic Departamental ce asigură funcțiile de gestionare metodologică, organizatorică, analitică, informativă, formativă, consultativă și de cercetare, asistență metodologică pentru Bibliotecile instituțiilor din învățământul general, profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar de profil pedagogic din zona de Nord (15 raioane și mun.Bălți). Având la bază instrumente oferite de EIFL bibliotecarii-formatorii în cadrul Centrului Biblioteconomic Departamental (CBD) vor contribui la alfabetizarea digitală a bibliotecarilor din instituțiile de învățământ din nordul RM, pentru îmbunătățirea sistemului educațional general, profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțiar de profil pedagogic din zona de Nord prin integrarea tehnologiilor digitale, ce va permite cultivarea abilităților digitale absolut necesare erei tehnologice, pregătind tânăra generație pentru piața competitivă și carierele secolului 21.

Pentru un acces mai rapid la fondul de cunoștințe digitale și pentru sporirea capacităților de generare a conținutului digital, comunitatea bibliotecară CBD trebuie să posede anumite competențe digitale. Acestea pot fi formate și de sine stătător, însă, pentru o eficiență și un impact mai mare, este nevoie de alfabetizarea digitală pe scară largă a societății în ansamblu. În cazul bibliotecarilor din bibliotecile școlare, alfabetizarea se referă la familiarizarea aces-

tora cu tehnologiile informaționale moderne și la instruirea digitală continuă.

Concluzii: Îmbunătățirea educației și a competențelor, reprezentată, așadar, un element-cheie al viziunii generale pentru transformarea digitală în Europa. Dar în Republica Moldova progresul înregistrat în privința integrării tehnologiei în educație continuă să fie mic. Majoritatea tinerilor utilizează Internetul pentru activități sociale, însă utilizarea tehnologiei în scopuri educative nu întotdeauna ține pasul cu aceste evoluții. Nu toate persoanele au competențele și încrederea de a utiliza instrumentele digitale în activitatea lor de predare – învățare - evaluare.

Rezultatele studenților la învățătură pot fi îmbunătățite, iar echitatea și eficiența cresc cu ajutorul inovării în sistemele de educație, înțeleasă ca fiind adoptarea de noi servicii, tehnologii, competențe digitale de către bibliotecari universitari. Pentru a atinge un maxim de eficiență și sustenabilitate, inovarea trebuie susținută de bibliotecarii bine pregătiți. Trebuie să se depună mai multe eforturi pentru a stabili cum se pot utiliza cel mai bine mijloacele digitale pentru a atinge obiectivele în materie de educație.

Referințe bibliografice:

1. *Biblioteca Științifică. Raport de activitate 2018*. Bălți, 2019, pp. 120-131
2. *Biblioteca Științifică. Raport de activitate 2019*. Bălți, 2020, pp. 101-111
3. *Biblioteca Științifică. Raport de activitate 2020*. Bălți, 2021, 230 p.
4. COJOCARU, Igor. Alfabetizarea și incluziunea digitală a cercetătorilor din Republica Moldova. In: *Intellectus* [online]. 2013, nr.1, pp. 60-65 [citată 30 septembrie 2021]. Disponibil : https://idsi.md/files/file/publicatii/alfabetizarea_incluziunea_digitala_cercetatori_RM_Igor_Cojocaru_nr1_2013.pdf
5. *EIFL Digital Research Literacy Training Programme for Librarians (UPDATED)* [online] [citată 30 septembrie 2021]. Disponibil : <https://eifl.net/resources/eifl-digital-research-literacy-training-programme-librarians-updated>

6. *EIFL Digital Research Literacy Training Programme Outline for Librarians* [online] [citat 30 septembrie 2021]. Disponibil : https://eifl.net/system/files/resources/202108/digital_research_literacy_training_outline_revjuly2021.pdf
7. *Strategia privind digitalizarea educației din România* [online] [citat 30 septembrie 2021]. Disponibil : <https://www.edu.ro/sites/default/files/SMART.Edu%20-%20document%20consultare.pdf>